

YOSHLAR NUTQIDA SLANG VA ARALASH TILLARNING QO‘LLANISHI

Jumamuratova Ruxshona

NukusDPI Filologiya fakulteti talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.20228736>

Annotatsiya: Mazkur maqolada zamonaviy yoshlar nutqida slang va aralash tillarning qo‘llanish xususiyatlari, ularning paydo bo‘lish omillari hamda til madaniyatiga ta‘siri tahlil qilinadi. Shuningdek, internet, ijtimoiy tarmoqlar va xorijiy tillarning yoshlar nutqiga ko‘rsatayotgan ta‘siri misollar asosida yoritiladi. Slang va aralash nutqning ijobiy hamda salbiy jihatlari ochib berilib, adabiy til me‘yorlarini saqlash zarurligi haqida fikr yuritiladi.

Kalit so‘zlar: slang, aralash til, yoshlar nutqi, internet tili, til madaniyati, kommunikatsiya, xorijiy so‘zlar.

Til jamiyatning eng muhim aloqa vositasi hisoblanadi. Insonlar o‘z fikrini ifodalash, his-tuyg‘ularini yetkazish va ijtimoiy munosabatlarni shakllantirishda tilga tayanadilar. Til doimo rivojlanib boradi va jamiyatdagi o‘zgarishlarni aks ettiradi. Ayniqsa, yoshlar nutqi tilning eng faol va tez yangilanadigan qatlamlaridan biri hisoblanadi. Bugungi globallashuv va texnologiyalar rivojlangan davrda yoshlar nutqida slang va aralash tillarning keng qo‘llanishi kuzatilmoqda.

Slang — ma‘lum bir ijtimoiy guruh tomonidan ishlatiladigan norasmiy so‘z va iboralardir. Ular asosan kundalik muloqotda qo‘llanilib, nutqqa emotsionallik va erkinlik beradi. Yoshlar orasida “gap yo‘q”, “top”, “kruto”, “realniy”, “bro”, “respect”, “tema”, “klass” kabi slang birliklar keng tarqalgan. Bunday birliklar ko‘pincha internet, kino, musiqa va ommaviy madaniyat orqali ommalashadi.

Aralash til esa ikki yoki undan ortiq tillarning bir nutq jarayonida qo‘llanishidir. Hozirgi yoshlar nutqida o‘zbek, rus va ingliz tillari aralash holda ishlatilishi tez-tez uchraydi. Masalan, “Like bosib yubor”, “Story qo‘ydim”, “Bugun meeting bor”, “Follow qilib qo‘y”, “Online dars bo‘ladi” kabi gaplar yoshlar nutqida oddiy holga aylangan. Bu jarayon tilshunoslikda “kod almashinuvi” deb ham yuritiladi.

Yoshlar nutqida slang va aralash tillarning paydo bo‘lishiga bir nechta omillar sabab bo‘ladi. Birinchidan, internet va ijtimoiy tarmoqlarning rivojlanishi katta ta‘sir ko‘rsatmoqda. Telegram, Instagram, TikTok, YouTube kabi platformalarda xorijiy so‘zlar juda ko‘p ishlatiladi. Yoshlar esa bu birliklarni tez qabul qilib, kundalik nutqida qo‘llay boshlaydilar. Ayniqsa, blogerlar va mashhur shaxslarning nutqi yoshlar uchun ta‘sirchan hisoblanadi.

Ikkinchidan, ingliz tilining xalqaro til sifatida ommalashuvi ham aralash nutqning kengayishiga sabab bo‘lmoqda. Hozirgi davrda kompyuter texnologiyalari, dasturlar, o‘yinlar va internet terminlarining katta qismi ingliz tilida bo‘lgani sababli yoshlar ularni tarjimasiz ishlatishga odatlanmoqda. Masalan, “chat”, “spam”, “trend”, “challenge”, “content”, “stream”, “blog”, “podkast” kabi birliklar yoshlar nutqining faol qismiga aylangan.

Rus tilining ta‘siri ham hanuz sezilarli darajada saqlanib qolmoqda. Ayniqsa, shaharlarda yashovchi yoshlar orasida ruscha birliklar aralash qo‘llanadi. “Voobshe”, “normalniy”, “prikol”, “davay”, “kruto” kabi so‘zlar ko‘pchilikning kundalik nutqida uchraydi. Bu holat uzoq yillar davomida rus tilining ijtimoiy hayotdagi ta‘siri bilan bog‘liq.

Slang va aralash tillarning qo‘llanishida yoshlarning psixologik xususiyatlari ham muhim o‘rin tutadi. Yoshlar yangilikka intiluvchan bo‘lib, zamonaviy va erkin muloqotni afzal

ko'radilar. Slang va aralash nutq ularga o'zini erkin tutish, tengdoshlari bilan yaqinroq aloqa o'rnatish imkonini beradi. Bundan tashqari, bunday nutq uslubi yoshlarning zamonaviy madaniyatga moslashganini ko'rsatadi.

Slang va aralash nutqning ayrim ijobiy jihatlari mavjud. Ular muloqotni qisqa va qulay qiladi. Nutqqa emotsional bo'yoq beradi hamda yoshlar o'rtasidagi yaqinlik hissini kuchaytiradi. Ayrim hollarda yangi tushunchalarni ifodalashda xorijiy so'zlardan foydalanish qulaylik yaratadi. Masalan, texnologiya yoki internet bilan bog'liq terminlarning ko'pchiligi ingliz tilida ishlatiladi.

Biroq slang va aralash tillarning salbiy tomonlari ham mavjud. Eng avvalo, adabiy til me'yorlarining buzilishi kuzatiladi. Ba'zi yoshlar rasmiy nutqda ham slang va xorijiy birliklarni haddan tashqari ko'p ishlatadilar. Natijada nutq madaniyati pasayadi. Bundan tashqari, o'zbek tilidagi mavjud so'zlar o'rniga xorijiy birliklarning ishlatilishi milliy til boyligining kamayishiga olib kelishi mumkin. Masalan, "yoqtirmoq" o'rniga "like qilmoq", "uchrashuv" o'rniga "meeting", "hikoya" o'rniga "story" so'zlarini ishlatish tobora odatiy holga aylanmoqda. Bu esa ona tilining imkoniyatlaridan kamroq foydalanishga sabab bo'ladi. Ayrim yoshlar hatto oddiy o'zbekcha so'zlarning muqobilini bilmay qolayotgan holatlar ham uchramoqda.

Tilshunoslarning fikricha, til doimo rivojlanishda bo'ladi va yangi birliklarning kirib kelishi tabiiy jarayondir. Biroq, bu jarayonda adabiy til me'yorlarini saqlash muhim ahamiyatga ega. Chunki, til millatning ma'naviy boyligi va madaniy merosidir. Ona tilining sofligini saqlash har bir insonning muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

Yoshlar nutqidagi slang va aralash tillarni o'rganish zamonaviy tilshunoslik uchun dolzarb masalalardan biridir. Chunki ular orqali yoshlarning dunyoqarashi, qiziqishlari va zamonaviy madaniyat bilan aloqasini tushunish mumkin bo'ladi. Bundan tashqari, bu hodisa til taraqqiyotining bugungi holatini va kelajakdagi rivojlanish yo'nalishlarini aniqlashda ham muhim ahamiyatga ega.

Xulosa qilib aytganda, yoshlar nutqida slang va aralash tillarning qo'llanishi zamonaviy jamiyatning tabiiy til hodisasi hisoblanadi. Internet va ijtimoiy tarmoqlar ta'sirida yangi so'z va iboralar yoshlar nutqiga tez kirib kelmoqda. Slang va aralash nutq muloqotni jonli va zamonaviy qilsa-da, adabiy til me'yorlarini saqlash ham muhimdir. Yoshlar xorijiy so'zlardan foydalanish bilan birga ona tilining boyligi va go'zalligini ham qadrlashlari zarur.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Jamolxonov H. Hozirgi o'zbek adabiy tili. – Toshkent: Talqin, 2005.
2. Нематов Х, Бозоров О. Тил ва нутқ. – Тошкент: Ўқитувчи, 1993.
3. Shavkat Rahmatullayev. Hozirgi o'zbek adabiy tili. –Toshkent: Universitet, 2006.
4. Omonturdiyev A.J, Abduraimova Sh.I. O'zbek nutqi madaniyati va uslubiyati. –Toshkent, 2016.
5. Raupova L. Nutq madaniyati. –Toshkent: Innovatsiya-ziyo, 2019.
6. Rasulov R, Mo'yidinov Q. Nutq madaniyati va notiqlik san'ati. –Toshkent, 2015.
7. Shavkat Rahmatullayev. Hozirgi o'zbek adabiy tili. –Toshkent: Universitet, 2006.
8. Internet manbalari va ijtimoiy tarmoqlardagi zamonaviy til materiallari.